

Tanović R.

O TERORIZMU

I

NASTANAK RIJEČI TERORIZAM

Riječ »terorizam« filološki gledano¹ nastala je od latinske riječi »teror« i sufiksa »izam« koji dolazi od latinskog sufiksa grčkog porijekla »izmus«. Sam oblik riječi označava da je terorizam sistem terora.

Sanskrtski glagol »tras« može se smatrati najstarijim korijenom riječi teror. Tras je značilo drhtati. Nalazimo ga u grčkoj riječi »τρεμω«, perzijskoj »tersidan«, latinskoj »ters« ili »tres«. Svi ti glagoli označavaju tjelesnu reakciju koja je izražena glagolom »drhtati«.

Prvi pisac koji je upotrijebio tu riječ bio je francuski benediktinac iz XIV stoljeća, Bercharius. On je to učinio u prijevodu historije Rima Tita Livija na francuski jezik.

Tumačenje smisla riječi teror sastoji se iz dva elementa. Prvi je psihičke prirode i označava strahovanje, veliku bojazan, snažno duševno uzbuđenje uslijed postojećeg zla ili bliske opasnosti. Drugi element, opsežniji, detaljniji i tjelesne je prirode. Odnosi se na izražavanje tijela koje proizlazi iz terora. Naime, odnosi se na tjelesno izražavanje unutrašnjeg duševnog stanja.

Terorizam je neposredno nastao iz riječi teror, ali njegovo značenje je daleko šire i sveobuhvatnije.

Tako Bratoljub Klaić, navodi »tèrōr-, óra, lat. (terror - strah, užas), zadavanje straha, izazivanje straha i trepeta, užasa, strave, jeze, primjena nasilja sve do fizičkog uništenja protivnika; strahovlada; bijeli teror - sistem progona što ga primijenjuju kontrarevolucionarne snage protiv naprednih elemenata; crveni teror -mjere otpora što ih napredni elementi poduzimaju protiv kontrarevolucionarnih snaga, terorizam, -zma -vršenje terora, vladanje zastrašivanjem, tiranija; uništavanje protivnika najokrutnijim sredstvima (progoni, ugnjetavanja, ubijanja)«; terrorist (a) - tko vrši teror, pristaša terorizma; žen. teroristkinja; teroristički - svojstven teroru; koji ulijeva užas stah, stravu, zgražavanje, jezu; terorizirati, - izam - progoniti, zastrašivati nasiljima i represalijama, vršiti teror, ugnjetavati, utjerivati strah u kosti, tiranizirati; isto i terorizirati- ram.«²

¹ Jerzy Waciórski: Le terrorisme politique, Paris, Edition A. Perdone, 1939. g.

² Bratoljub Klaić: Veliki rječnik stranih riječi, Zora, Zagreb 1968. godine.

II

TERORIZAM U POVIJESTI

Postoje mnogi dokazi koji govore da postojanje terorizma, seže daleko u prošlost. Bliski Istok je izvor terorizma. Jedna od prvih terorističkih skupina, javlja se na Bliskom Istoku a obuhvaća razdoblje rimske vladavine u Palestini u I stoljeću nakon Krista i događaje tokom XX stoljeća. Pripadnici te terorističke skupine, bili su Zeloti, židovski nacionalisti, koji su se prvi put pojavili u 6. godini I stoljeća.³ Počeli su provoditi nasilje, terorističke akcije te po Judeji ubijali Rimljane pa i Židove, koji su priznavali Rimsku vlast. Ta teroristička djelatnost Zelota, trajala je sve do opće židovske pobune godine 66. Međutim, Rimljani su se počeli suprotstavljati Židovima, pa je tako prokurator (rimski namjesnik) Antonius Felix, uhvatio i pogubio terorističkog vođu Eleazara, a prokurator Cuspius Fadus, uhvatio i pribio na križ sinove Jude Galilejca.⁴

Židovske teroriste u njihovim akcijama, bilo je teško otkriti, a pokazali su se vještima i po vršenju nasilja veoma opasni. To se naročito pokazalo nakon 48. godine, kada su se u židovskim skupinama, pojavili Sicarii (Koljači), posebno uvježbane ubojice iz zasjede. Zeloti su tako ubijali, vršili otmice, otimali ugledne Rimljane i Židove koji su priznali rimsku vlast, palili njihove kuće i polja, ucjenjivali, pa su čak Rimljani morali sa njima i pregovarati, što se sve to pojačalo početkom 60-tih godina, što je izazvalo veliku pobunu protiv rimske vlasti godine 66. Počeo je rat sa Rimom koji je trajao do godine 70, kada su Rimljani osvojili utvrdu Masadu, Židovi su pretrpjeli poraz, a godine 67., pada Jeruzalem a rimski legionari razaraju Hram, najveće židovsko svetište. Nakon rata, započinje veliki egzodus Židova, koji se raseljavaju širom rimskog carstva.

Kada se analizira teroristička djelatnost i nasilje koje su provodili Zeloti tokom povijesti, vidi se da se po uzoru na Zelote, ponašaju i teroristi danas, samo je napredak tehnologije unio izmjene.

O nastanku riječi terorizam, opširnije vidjeti i u dr. Omer Y. Elagab: *International Law Documents Relating to Terrorism*, second ed., Cavendish Publishing Limited, London-Sydney, 1997.

³ Simon Dubnov: *Kratka istorija jevrejskog naroda*, prijevod s engleskog i francuskog jezika, dr. A. Gams; dr. J. Pressburger, Beograd, 1961.

⁴ S.M. Dubnov: *Svetska istorija jevrejskog naroda*, 10 tomova, prijevod Beograd, 1958., (S.M. Dubnov (1860.-1941.), Veliki rusko-jevrejski istoričar, ubijen 1941. Godine od njemačkih nacista u Rigi).

Pobunom Arapa u Palestini, godine 1936. a koja je trajala do 1939. godine, nalazimo prve oblike terorističkih djelatnosti, bliskih terorističkim djelatnostima i nasilju koji provode teroristi XX stoljeća.

Nakon prvog svjetskog rata Otomansko carstvo u kome je bila i Palestina, svedeno je u granice turske države a ostatak su međusobno podijelili Francuska i Velika Britanija. Mandat nad Palestinom, pripao je Velikoj Britaniji. Tokom I svjetskog rata, Velika Britanija je poticala Arape na pobunu protiv Turaka, zauzvrat im je obećala da će moći uspostaviti kraljevstvo koje će obuhvatiti i Palestinu. Tako su Arapi, godine 1916., digli veliku bunu, uz pomoć britanskog pukovnika Thomasa Eduarda Lawrencea (Lawrence od Arabije). Međutim, britanci nisu ispunili obećanje, a Arapi su se okrenuli protiv njih a i protiv Židova.

To se pojačalo nakon deklaracije lorda Balfoura, godine 1920.; po osnivanju židovske države u Palestini i uključenje u mandat za Palestinu. Selidba Židova u Palestini, koja je počela još 1881. godine, za vrijeme velikih progona u carskoj Rusiji, pojačala se nakon što je 1897. godine, austrijski Židov Theodor Herzl, osnovao nacionalistički pokret za uspostavu židovskih država u Palestini.

Nakon Balfourove deklaracije, pojačala se imigracija Židova, a na to, palestinski Arapi, počeli su odgovarati nasiljem. Vođa ove struje, bio je bivši pripadnik turske vojske Amin el Hussein, stric Jassera Arafata vođe PLO-a. Pod njegovim vodstvom na Uskrs 1920. godine, izazvani su veliki neredi u središtu Jeruzalema, koji su završili ubistvima, te je ubijeno 6 Židova i 6 Arapa. Od tog dana, nasilje je postalo svakodnevnica u Palestini. Britanci su godine 1922., postavili Amin el Hussein na mjesto Velikog muftije u Jeruzalemu, trećemu svetome gradu Islama, nadajući se da će Arapi pristupiti miru, suradnji, ali se nasilje nastavilo a godine 1929., došlo je do velike pobune Arapa u cijeloj Palestini. Tada je život izgubilo više od 100 Židova, a Amin el Hussein je postao vođom Arapa u Palestini, a Židovi i Arapi su se potpuno razišli.

Židovi koji su bili predmet nasilja, a budući da ih nisu štitili ni Britanci, počeli su graditi tajnu oružanu postrojbu, koja je trebala da štiti židovske kibuce (kibuca, hebrejski-naselje, selo u Izraelu). Ta tajna postrojba se zvala Hagana, a njezini pripadnici su bili naoružani puškama. Godine 1936., muftija Jeruzalemski, proglasio je Sveti rat protiv Britanaca i Židova. Tada su se Arapi okrenuli protiv onih Arapa koji nisu poštovali vlast muftije. Teroristički napada, dešavali su se na raznim mjestima najčešće gdje je okupljeno mnogo ljudi, na pijacama, ljudi su ubijani s leđa, tako što se atentator prikrao i pucao u leđa, napadalo se noću po selima, upadalo u kuće i ljudi ubijani u kućama na spavanju. Tokom tih napa-

da i nasilja, ubijeno je više od 2000 Arapa a među njima je bilo i uglednih ljudi, trgovaca, zemljoposjednika. Vještinu u poduzimanju terorističkih akata Arapa, doprinijelo je i to što su tokom I svjetskog rata, Britanci i Francuzi, koristili Arape a i druge narode kao pripadnike vojnih postrojbi, gdje su stekli ratno iskustvo, rukovanjem oružja. Arapi su tada raspolagali naoružanjem, pješačkim oružjem, eksplozivom i to dinamitom, od čega su izrađivali smrtonosno razorne naprave. Od vremena te pobune, u engleski jezik se uvodi složenica "booby-trap"-stupica za budale, naziv za mine iznenađenja koje su Arapi postavljali na raznim najne očekivanijim mjestima, a aktivirale su se na najne očekivaniji način, otvaranjem vrata i slično.

U Mezopotamiji (Iraku), godine 1921., izbila je velika pobuna tamošnjih arapskih plemena a Englezi su ih ugušili uz pomoć RAF-a, Kraljevskog ratnog vazduhoplovstva. Međutim, ubrzo se pokazalo da ratno vazduhoplovstvo nema nekog učinka, jer su teroristi napadali noću i po naseljenim mjestima, pa se pokazalo da se protiv terorista treba suprotstaviti borbama na tlu. U Palestini je godine 1937. uz povećan broj policajaca, bilo smješteno i 8.200 britanskih vojnika. Britanci su uspostavili židovsko mjesno redarstvo koje je brojilo 1.200 redovnih redarstvenika i 13.000 ostalih pripadnika. Židovska policija je uz ručno vatreno oružje, imala i oklopna kola, civilna kola oklopljena čeličnim pločama. Ovakva vozila pokazala su se korisnim za prijevoz po opasnim mjestima, za zasedu po čitavoj Palestini. Međutim, sve to nije bilo dovoljno da se uspostavi red, pa je britanski general Sir Archibald Wavell, vrhovni zapovjednik britanskih snaga u Palestini, u svibnju 1938.godine, popustio pred upornim zahtjevima topničkog oficira koji je želio stvoriti posebnu protuterorističku postrojbu. Taj oficir bio je Charles Orde Wingate, budući brigadni general, koji je svoju vojničku karijeru završio u Burmi godine 1944., kada je poginuo pri padu aviona. Njegovi postupci i vojne odluke i danas su uzor za izraelske oficire i vojnike pa je tako cijela izraelska vojska Zahal, prožeta njegovim duhom. Pod zapovjedništvom ovog oficira, osnovana je prva protuteroristička postrojba na svijetu, Special Night Squads-Posebni noćni odred, koja se kretala pretežno noću. Charles Orde Wingate, ideju za ovaj odred je našao u biblijskome junaku Gideonu i njegovih 300 po božjim uputama izabranih ratnika, koji su se borili protiv Medijaca, jer su porobili Židove. Za glavno sjedište te protuterorističke postrojbe, izabrano je malo naselje En-Harod. U tom sjedištu, bio je obuhvaćen i palestinski dio naftovoda Irak-Haifa.⁵

---

⁵ O tome vidjeti: M.Baletić: Povratak Židova u zemlju Izraelovu, Globus, Zagreb 1982. V. Šobajić: Jevrejstvo i Izrael, II izd.Skopje, 1986. Patai: Hebrejski mitovi, Naprijed, Zagreb 1969.

Tokom svibnja 1938.godine, Charles je okupljao ljude i stvarao postrojbu. Postrojbu je činili 9 patrola po 20 članova, ukupno 180 ljudi. Od toga 336 britanskih oficira i vojnika iz XVI Pješачke brigade, 80 pripadnika Hagane a ostalo su bili pripadnici židovske policije. Britanci su nosili propisanu britansku uniformu a židovski policajci svoju uniformu sa izrazitim čerkeskim kapama. Pripadnici te protuterorističke postrojbe, bili su naoružani britanskim pješачkim oružjem, puškama SMLE No 1 Mk III, kalibra 7,7 mm, puškama Lewis kalibra 7,7 mm te granatama vrste Mills. Na puškama su nosili bajonete. Prva borba pripadnika ove postrojbe sa teroristima, desila se tokom završnih vježbi a noću 03. lipnja 1938.godine, osmočlana patrola, koju je vodio Charles, otkrila je i napala arapske dinamitaše kraj naftovoda. Nakon obračuna, završeno je sa 2 ranjena terorista, pa je sutradan patrola ušla u En-Harod, kao pobjednik. Proteklih 7 dana od te borbe, patrola sastavljena od 10 židovskih policajaca i 10 britanskih vojnika, naišla je na grupu terorista koji su digli u zrak naftovod. Tako su nakon traganja teroristi uhvaćeni i to njih 6 a 2 su ubijena. Pokazalo se da je najpogodnije da se patrola kreće noću a glavovina bi se kretala u "gušćijem hodu" a osiguravalo bi je lijevo i desno raspoređena prethodnica udaljena 20 metara. Pripadnici prethodnice, držali su u pripravnosti granate, koje su kada bi naišli na teroriste bacali a odmah bi im se pridružila i glavovina patrola paljbom iz pušaka. U ovim akcijama puška Lewis pokazala se korisnom, bila je lagana, imala je veliku paljbenu moć, od 450-500 zrna u minuti i veliki domet. Inače, pripadnici su nosili najviše 100 metaka od uobičajenih 150 u redovnoj vojsci a umjesto redenika, koristili su bubnjeve za 47 ili 97 metaka. Veoma uspješna akcija zbilja se u blizini galilejskog sela Lid-el-Awadin, a sudjelovao je i Moshe Dayan, čuveni izraelski general iz arapsko-izraelskih ratova. Tako je postrojba postavila klopku arapskim teroristima, koji su upali u zasjedu, kom prilikom je poginulo i uhvaćeno 40 Arapa. Charles je u En-Harodu osnovao i konjičku patrolu sa 30 konja ali to nije dugo trajalo, koja ideja je korištena u Rodeziji tokom rata od strane bijelih vlastodržaca u periodu 1972.-1980.godine. Osnovana je postrojba od 200 konjanika, koja se uspješno borila protiv pripadnika Zanua i Zapua. Isto je slijedila Južno Afrička Republika u Namibiji protiv terorista SWAPO-a. Kako su Arapi bili izloženi stalnim napadima, arapska pobuna je počela stišavati i godine 1939., potpuno je zamrla a u ožujku iste godine, rasformirana je protuteroristička postrojba Special Night Squards-Posebni noćni odredi. Tako je arapska pobuna godine 1936.-1939. prauzorak za današnje terorističke

---

Izrael Year Books 1955, 1968.,1969., 1970.; Ministry of Education and Jerusalem.

djelatnosti tokom XX stoljeća a organizacija i odluke te postupci postrojbe uzor su za organizaciju i djelovanje današnjih sigurnosnih snaga koje se bore protiv terorizma. Charles je pokazao da se protiv terorista mora djelovati odlučno i ofanzivno, presijecati njihove poduhvate, napadati i uništavati uporišta iz kojih kreću u svoje akcije i gdje se vraćaju na odmor i pripremu za nove akcije. Napadi i nasilje koje su činili arapski teroristi, imali su za posljedicu da su i sami Židovi otpočeli terorističke djelatnosti. Tako je organizovana najbrojnija židovska teroristička organizacija IRGUN, koja je imala 2.500 pripadnika. Njen vođa, bio je Menachem Begin, koji će poslije demokratskim izborima doći na čelo tada još nepostojeće države Izrael. Osim IRGUN-a, postojala je i teroristička skupina LEHI, poznatija kao skupina STERN, koja se 1940.godine odvojila od IRGUN-a i djelovala samostalno. Po nasilju i terorističkim djelatnostima koje su vršili, židovski i arapski teroristi su se ubrzo izjednačili. Židovskim naporima da se osnuje država, štetili su postupci terorista, kada su oteli i objesili dva britanska narednika, potom minirali njihova tijela.⁶

Drugi svjetski rat, donio je zatišje u Paštinu. Veliki muftija u Jeruzalemu, sklonio se u Bejrut, nakon toga u Bagdad da bi u rujnu 1941.godine našao se u Berlinu. Do kraja rata, živio je u svojoj vili u Berlinu, postao je veliki prijatelj Adolfa Hitlera kao i Himmlera, Ribbentropa, Goebbelsa a Hitler mu je poklonio posebno izrađen oklopni prsluk. Pružao je razne podatke i obavijesti Njemačkoj tajnoj službi Abwehru a pomagao je i rješenju židovske židovskog pitanja u to vrijeme da ni jedan Židov ne pobjegne od zločinstva Njemačke vojske. U međuvremenu, Velika Britanija je oslabila u ratu sa silama Osovine, te nije bila u stanju osigurati svoj utjecaj na Bliskom Istoku. Vlast nad Paštinom je slabila a svojom politikom, zamjerila se i Arapima i Židovima. Uvjereni da će naseljavanje Židova iz Istočne Evrope omogućiti Staljinu prodor na Bliski Istok, Britanci su od 1946.godine spriječili Židovima dolazak u Paštinu i zaustavljali brodove na iseljenicima. Godine 1946., 29. Svibnja, muftija je napustio Francusku, a nakon četiri dana došao u Bliski Istok. U međuvremenu, Britanci su pomagali Paštinim Arapima da dođu do oružja a istovremeno to sprječavali Židovima. Povećavali su vojne snage arapske

---

⁶ O tome opširnije: History of Jews Until 1880.; Israeli Pocket Library, Keter Publishing House, Jerusalem 1973.

History of Jews from 1880.; Israeli Pocket Library, Keter Publishing House, Jerusalem 1973.

Eban Abba: My People (the Story of Jews): Behrman House, New York, 1968.

Abid Ibrahim: 127 Questions and Answers of the Arab-Israeli Conflict, Palestine Research Center, Beirut, 1973.

legije, vojske jordanskog kralja Abdulaha a sve da ograniče utjecaj muftije. Jordanski kralj Abdulah, djed sadašnjeg jordanskog kralja Huseina, bio je protiv muftije i njegovih postupaka, jer je jordanski kralj želio pripojiti sveti grad Jeruzalem i dio Palestine. U Palestini su se pojavile skupine palestinskih Arapa i Židova, teroristički napadi su se obnovili a zabilježen je i dan 22. lipnja 1946. godine kada je skupina IRGUN bombaškim napadom na jedno krilo Jeruzalemskog hotela "Kralj David", ubila 91 osobu, na što su odgovorili arapski teroristi pa se naredne dvije godine zabilježene u nadmetanju židovskih i arapskih terorista u nasilju a najizloženiji je bio grad Jeruzalem, koji je bio cilj i za Židove i za Arape. Ljudi su ubijani po ulicama, vršene otmice, mučenja, pucano iz vatrenog oružja pogrebne povorke poginulog u atentatima. Tako je zabilježeno da je do Božića 1947.godine , poginulo 175 Arapa, 150 Židova i 15 britanskih vojnika. Terorističko nasilje se povećalo nakon što su Ujedinjeni Narodi 29. studenog 1947.godine glasali o podjeli Palestine na arapski i židovski dio. Nakon glasanja i odluke Ujedinjenih Naroda, četnaest dana nakon toga, ubijena su 93 Arapa, 84 Židova i 7 Britanaca. Teroristički akti i nasilje, dostigli su vrhunac u proljeće 1948.godine, kako se bližio kraj mandata Velike Britanije nad Palestinom, a koji je određen za 14. svibanj 1948. godine. Židovski i arapski teroristi su ubijali, koristeći se svim mogućim sredstvima, prijevarama. Tako se bilježi 7. siječnja 1948.godine kada je pet terorista IRGUN-a u uniformi britanskog vojnog redarstva, vozači ukradeno vozilo koje je pripadalo redarstvu, krenulo u napad na arapski dio grada. Njihovo su oružje bile dvije bačve za benzin pretvorene u improvizirane paklene naprave. U središtu je svake bačve bila jezgra od snopova dinamitnih prutova a ostatak je bačve bio ispunjen komadima starog željeza, i raznim željeznim oblicima. Dinamitna jezgra palila se fitiljem, koje mu je na kraju bio pričvršćen snop šibica, lako upaljivih trenjem teroristi su uspjeli proći mjesto koje su nadzirali pripadnici Arapske legije i uvući se u arapsko područje Jeruzalema. Uputili su se prema autobuskoj stanici, gdje je čekalo puno ljudi. Teroristi IRGUN-a, dovezli su se do mjesta gdje je bilo mnoštvo ljudi i upalili fitilj na prvoj bačvi. Zatim su otvorili stražnja vrata, iz vozila izbacili smrtonosni teret i odmah krenuli. Bačva se otkotrljala prema mjestu gdje je bilo mnoštvo ljudi, došlo je do eksplozije, nekoliko desetaka ljudi je ubijeno a teroristi su spremali da izbace i drugu bačvu, kada je vozilo udarilo u pločnik. Teroristi su iskočili iz vozila, pokušali pobjeći u židovski dio grada, ali je britanska patrola koja je bila u blizini na njih otvorila vatru i na mjestu su ubijena 3 terorista, 1 je ranjen i uhvaćen a 5 ih je uspjelo pobjeći. U toj terorističkoj akciji, poginulo je 17 ljudi uz mnoštvo ranjenih.

U to vrijeme, arapske teroriste je predvodio i njima zapovijedao Fauzi el Kutub, palestinski Arapin koji je svoj nazovimo ga teroristički zanat naučio od najpoznatijih stručnjaka, pripadnika njemačkih diverzantskih jedinica. Tokom II svjetskog rata, prošao je u Nizozemskoj posebni jednogodišnji tečaj koji je pripremio SS i upoznao se sa najosjetljivijim tehnikama i postupcima sabotaze. Tako je Fauzi el Kutub, skovao plan za napad na židovske kuće u blizini Ben Jehuda, ispunjavajući zapovijed Abd el Kadera, muftijina nećaka koji je zapovijedao arapskim teroristima. Na Kutubov zahtjev Abd el Kader, nabavio je 3 britanska vojna teretnjaka. Pretvorio ih je u pokretne bombe velike razorne snage. U svaki kamion ukrcao je više od tone dinamita a razornu moć eksploziva, pojačao je dodavanjem smjese od 100 kg kalija i aluminijske prašine u jednakom omjeru. Dinamit se palio fitiljem koji je proveden kroz cijev na samu upravljačku ploču teretnjaka. Da bi prevarili stražare Hagane i da bi ušli u židovski dio grada, Arapi su za 1.000 funti kupili "usluge" dva engleska vojnika, koji su dezertirali iz britanske vojske. Zvali su se Eddie Brown i Peter Marsden, koji su za taj novac arapskim teroristima odali važne podatke i pristali učestvovati u terorističkim akcijama. Uz Engleske plaćenike, sudjelovali su i preruseni Arapi, posebno odabrani za tu priliku zbog svog izgleda. Tako je sam napad predvodio plavokosi terorista, za kojeg bi se reklo da je Evropljanin. Međutim, bio je to Arapin čiji je predak bio normandski vitez koji je sudjelovao u križarskom ratu u Palestini, a radi se o svjetloputim Druzima. U zoru 22. Veljače 1948. godine, prošli su kroz židovske kontrole i krenuli ka ulici Ben Jehuda. Došavši do cilja, teroristi su vozila parkirali uz naprijed određene kuće, upalili fitilje i udaljili se. Nakon 60 sekundi, eksplozija je uzdrmala cijeli Jeruzalem a zgrade uz koje su teroristi postavili kamione, srušile su se, dok je snaga eksplozije bila takva da su 2 kilometra unaokolo popucala sva prozorska stakla, poginulo je 57 a teško ranjeno 88 ljudi. Teroristi IRGUN-a su na svoj način odlučili da vrate arapskim teroristima a zbog uloge koju su imali Englezi u ovim terorističkim akcijama, odmah je data zapovijest da se u Jeruzalemu puca na britanske vojnike čim se pojave. Toga dana, do podne je ubijeno 10 britanskih vojnika, pa je britansko vojno zapovjedništvo grada zabranilo vojnicima ulazak u židovski dio grada.

Cijelo to razdoblje, židovska je vojska pokušavala suzbiti terorističke napade el Kutubovih ljudi. Arapi su svojim stalnim napadima na Židove, posebno na strateškoj cesti Tel Aviv- Jeruzalem, izvršavali prijetnju Abd el Kadera "zadavit ćemo Jeruzalem". Židovske vojne snage bile su malobrojne i slabo naoružane. Hagana je u Jeruzalemu imala samo 3.000 lako naoružanih vojnika pod zapovjedništvom Davida Shaltiel, koji je nekad kao narednik služio u francuskoj Legiji stranaca. Njegovi vojnici bili su naoružani lakim

pješačkim oružjem a imali su i nekoliko minobacača i oklopnih kola. Njihovi protivnici bili su daleko bolje naoružani, a britanska vojska stalno je ometala pripadnike Hagane. Tako je Hagana uspostavila vezu sa terorističkim skupinama IRGUN-a i skupinom STERN a zapovjednik Hagane, nadao se da će mu IRGUN i skupina STERN pomoći u odbrani grada. Tako su teroristi po starom terorističkom pravili pronašli "neki" cilj i spremali napad na arapsko selo Deir Jasin. Inače, stanovnici sela širom Bliskog Istoka, poznati su po vrijednim klesarima i po svome kamenolomu a živjeli su tradicionalno i u miru sa okolnim židovskim naseljima. U zoru 09. travnja 1948.godine, 132 naoružana pripadnika IRGUN-a i skupine STERN, krenuli su u napad na to selo. U tim napadima, poginula su 4 terorista uspjeli su osvojiti selo, a zatim su izmasakrirali stanovnike te strijeljali i poklali 254 Arapa, a veliku većinu njih činili su starci, žene i djeca. Nesnošljivost između Hagane i židovskih terorista, još je više zaoštrio niz pokolja koje su nad Židovima izvršavali arapski teroristi u znak odmazde za pokolj u Deir Jasinu. Prvi takav pokolj, dogodio se samo 3 dana nakon krvavih zbivanja u Deir Jasinu, i blizu brda Scokus. Tada je u zasjedu arapskih terorista upao konvoj vozila koji je prevozio medicinsko osoblje poznate židovske bolnice Hadase. Tada je stradalo 75 ljudi. Dio putnika stradao je iz streljačkog oružja a preostale su putnike arapski teroristi žive spalili. Od 75 unakaženih tijela, samo je prepoznato 51. Sukobi u Palestini nastavili su se sve do 1. svibnja 1948.godine, kada je istekao britanski mandat nad Palestinom. Britanci su tada otišli a odlukom Židovskog Narodnog vijeća proglašena je država Izrael. Tada je izbio rat između Izraela i okolnih arapskih država. Drugog dana egipatsko ratno vazduhoplovstvo bombardiralo je Tel Aviv a na Izrael su napale vojske Egipta, Jordana, Iraka, Sirije i Lisabona. Tako su Arapi zaposjeli velike dijelove izraelske države a 14. lipnja 1948.godine, proglašen je jednomjesečni prekid neprijateljstva. Međutim, izraelska vlada, koristila se tim primirjem da bi se pripremila za nastavak rata sa Arapima. Teroristi IRGUN-a su se pripremali na svoj način jer su željeli oboriti izraelsku vladu i preuzeti vlast u svoje ruke, pa su 20. lipnja 1948.godine, unajmili trgovački brod "Altalenu" i natovarili ga sa 5.000 pušaka, 300 mitraljeza i 5 oklopnih polugusjeničara. Dvije stotine terorista pokušalo je iskrcati teret s "Altalene" na obali Kfarvitkina, sjeverno od Tel Aviva. Namjeravali su krenuti u napad na grad Tel Aviv. Međutim, 600 židovskih vojnika iz brigade Aleksandroni, opkolilo je plažu i otvorilo paljbu na teroriste. Trgovački brod "Altalena" je uspio doploviti, židovska mornarica je krenula u potjeru za njom a "Altalena" je uspjela doploviti do Tel Aviva. Teroristi IRGUN-a su krenuli u napad na grad a u tome im se suprotstavila izabrana brigada židovske vojske Palmach, kojom je zapovijedao Jigal Alon. Predsjednik ga je Ben Gurion uputio u borbu s riječima "taj je zadatak

možda najmučniji od svih koje ste ikada imali. Ovaj put morat ćete sigurno ubijati židove". Jigal Alon je izvršio naloge židovskoga predsjednika, napadnut je brod "Altalena", brod zapaljen a napad terorista na Tel Aviv je slomljen. U tom sukobu, poginula su i ranjena 83 čovjeka. IRGUN je doživio smrtonosni udarac a predsjednik Ben Gurion je tada rekao "Top koji je potopio "Altalenu", zaslužuje mjesto u ratnome muzeju izraelskome". Tako se Izrael obračunao sa teroristima IRGUN-a a nastavio pripreme za rat sa Arapima.

Terorističke djelatnosti koje su se dešavale u Palestini od 1920.-1949.godine, od Bliskog Istoka stvorile su trajno ratno područje. Razdoblje od godine 1949. do danas, označeno je neprekidnim terorističkim djelatnostima, diverzantskim napadima, povremenim velikim sukobima, kao što se to bilježi godine 1956., 1967., 1973. i 1982., a Izrael je od svog postanka u ratnom stanju. U doba izraelsko-arapskog rata godine 1948.-1949. i nakon njega, iz Palestine je izbjeglo između 500.000-700.000 izbjeglica. Jedan od razloga bijega Arapa su bile stalne židovske prijetnje a i arapska politika koja je nakon pokolja u Deir Jasinu stvorila paniku među palestinskim Arapima. Stvoreni su mnogi izbjeglički logori za arapske izbjeglice u susjednim arapskim zemljama ali ti izbjeglički logori, postali su glavnim mjestima za teroriste i planiranje novih terorističkih akcija, u tom vremenu.

III

DEFINIRANJE TERORIZMA

Terorizam danas, definira se na različite načine, ali opće prihvaćene definicije nema.

Teoretičar Walter Laqueur⁷, ne vjeruje da se terorizam može definirati na način da bi bio opće prihvatljiv iz dva razloga: (1) nema izgleda da ćemo se da moći nagoditi oko "općeprihvaćene" definicije, "ako ni zbog čega drugoga, a ono zato što se teroristi i njihove žrtve neće oko toga složiti", (2) čak i kad bismo došli do pogodne, "objektivne, vrijednosno neutralne definicije", neki bi je i nadalje odbacivali iz ideoloških razloga.

U knjizi *The Age of Terrorism*⁸ - Doba terorizma, Walter Laqueur, postavlja pitanje definicije terorizma tek sredinom knjige. Navodi jedan priručnik za istraživanje terorizma koji spominje 109 različitih definicija terorizma, u razdoblju između 1936. i 1981. godine. Zaključuje da se

---

⁷ W. Laqueur: *The Age of Terrorism*, Little, Brown & Co. , Boston, 1987

⁸ Isto.

većina autora slaže da je terorizam upotreba nasilja, ili prijetnja upotrebom nasilja, te metoda borbe, ili strategija za postizanje izvjesnih ciljeva, da terorizam smjera da kod žrtve izazove strah, da je bezobziran, ne uvažava humanitarna pravila, te da je publicitet obitni sastojak terorističke akcije. U svemu ostalom, definicije se znatno razlikuju. U knjizi *Doba terorizma*, od 400 stranica, o temi koja nije definirana, započinje poglavlje o izvorima terorizma prije dvije tisuće godina sa slikama i potom govori o asasinima i daviteljima-thugs. O svima njima govori kao o teroristima, mada su oni bili religijsko društvo a ne političko tajno društvo. Akcenat je na terorizmu kao političkoj pojavi, dok je publicitet temeljni činilac u terorističkoj strategiji. Inzistira na vrijednosnoj neutralnosti pri pristupu terorizmu i govori da je terorizam za njega tehnika političke borbe, da predstavlja nezakonitu primjenu nasilja za postizanje političkog cilja, pri čemu stradaju nedužni ljudi.

Među filozofima, koji su se bavili definiranjem terorizma, najistaknutiji je R. M. Hare⁹ koji tvrdi kako njegova teorija o dvije razine moralnog rasuđivanja može riješiti svaki moralni problem s kojim bi smo se ikada mogli suočiti, pod uvjetom da imamo dobre definicije i da znamo relevantne činjenice. U ogledu "O terorizmu" R. M. Hare o tome fenomenu piše kao o zamjeni za konvencionalni rat. Ne tvrdi, da je svako političko nasilje, kojim se služe oni koji nisu u stanju voditi konvencionalni rat, samim tim terorizam; sve ovisi o tome "ima li nade da se sruši postojeća vlast". Dalje navodi, "Neću se baviti prinudnim putem zastrašivanja uopće, ni nasiljem uopće, niti pak onom vrstom političkog nasilja koju ne držim za terorizam, tj. pokušajima nasilnogobaranja vlasti državnim udarom ili revolucijom uobičajene vrste. Terorizmu se pribjegava onda kad nema nade da bi se odmah mogla srušiti vlast, on može biti primjenjen kao uvod u revoluciju, no on nije isto što i revolucija."¹⁰

Tako Carl Wellman u članku "O terorizmu samom", "Upotreba ili pokušaj upotrebe straha kao sredstva prinude", terorizam definira kao prinudu putem zastrašivanja;¹¹ naglašava da je kod terorizma često na djelu nasilje, budući a je ono jedno od najdjelotvornijih sredstava za izazivanje straha, da "etika terorizma nije puki dodatak etici nasilja, budući da nasilje nije bitno za terorizam jer su faktički, teroristički postupci najvećim djelom nenasilni".¹² Sa ovakvim stavom Wellmana, ne možemo se složiti

⁹ R. M.Hare: *On terrorism, Essays on Political Morality*, Oxford University Press, Oxford 1989.

¹⁰ Isto.

¹¹ Carl.Wellman: *On Terrorism Itself*, *The Journal of Value Inquiry*, vol. 13, 1979.

¹² Isto.

jer se ne može govoriti o “nenasilnom terorizmu” u smislu u kojem se isključuje i prijetnja nasiljem.

Za američki FBI-the Federal Bureau of Investigation, terorizam se definira: “Terorizam je nezakonita primjena sile ili nasilja protiv osoba ili imovine kako bi se zastrašilo ili na nešto prisililo vladu, civilno stanovništvo ili bilo koji dio društva te promaknulo vlastite političke ili društvene ciljeve”.

Prema United States Code, terorizam se definira: “Pojam ‘terorizam’ znači smišljeno, politički motivirano nasilje učinjeno protiv neobornih ciljeva od strane subnacionalnih skupina ili tajnih agenata, obično s namjerom da se utječe na javnost”.¹³

Teoretičar Michael Walzer o terorizmu navodi: “Teorijski problem nije u tome da pokažemo kako se imunitet stječe, nego kako se on gubi. Svi smo mi isprva zaštićeni, naše pravo da ne budemo napadnuti, karakteristika je normalnih odnosa među ljudima”.¹⁴ Mogu izgubiti taj imunitet ako nekoga napadnem, ako stupim u vojsku u vrijeme rata, ako postanem policajac, ili pak prihvatim neki dovoljno značajan položaj u nekom režimu ili organizaciji kojoj se drugi nasilno suprotstavljaju zbog njene nepravde, ili navodno nepravedne politike. Ali ako nisam učinio ništa od svega toga, nisam kriv ni zašto, što bi se moglo ozbiljno navesti kao opravdanje primjene nasilja protiv mene ili pak prijetnje nasiljem i s toga sam moralno zaštićen od nasilja i prijetnje nasiljem. Ako me unatoč tome napadnu, s namjerom da mene ili koga drugoga, zastrašivanjem prisile na određene postupke, riječ je o terorizmu. Terorizam se i pojmovno i moralno razlikuje od nasilja upotrijebljenog u samoodbrani od rata uopće i partizanskog rata napose kao i od političkog ubojstva i svakog drugog političkog nasilja.”¹⁵

Po Jenkinsu Brianu, terorizam se definira: “Terorizam je primjena ili prijetnja primjenom nasilja u cilju postizanja političkih promjena, odnosno kao nasilje usmjereno na promatrača, a strah je namjeravani efekt, a ne usputni rezultat terorizma.”¹⁶

James M. Poland daje ovu definiciju: “Terorizam je smišljeno, namjerno ubijanje, sakaćenje i prijetnja nevinima radi izazivanja straha i zastrašivanja kako bi se postigla politička ili taktička prednost i utjecalo na javnost”.

¹³ United States Code, Section 2656 f/d, Patterns of Global Terrorism 1994., S.VI

¹⁴ Michel Walzer: Just and Unjust Wars, Penguin Books, Harmondsworth 1980. P. 145 n.

¹⁵ Isto.

¹⁶ Jenkins Brian: Međunarodna politika br. 1046 s. 39 i definitions, skinuto s interneta 10.02.1997. godine

Tako, C. A.J. Coady definira teroristički čin: "Teroristički čin je politički čin, koji obično izvršava neka organizirana grupa i koji involvira namjerno ubojstvo ili nanošenje kakvog drugog velikog zla neborcima, ili prijetnja takvim činom ili pak namjerno nanošenje velike štete imovini neboraca, ili prijetnja takvom štetom".¹⁷ Prema definiciji Coadya, terorističko nasilje je usmjereno na ljude i imovinu. Ali Jenny Teichman u "Pacifism and the Just War"¹⁸ ističe: "Uništavanje imovine neboraca može odista biti gruba nepravda, ali ako ta imovina nije neophodna za život, to nije terorizam". Jer, "takvi postupci po svojoj prilici neće izazvati strah-terror već samo bijes".¹⁹

Prema definiranju terorizma Carla Wellmana,²⁰ koji želi sačuvati vezu između terorizma i strha, strave, zastrašivanja, ali koji odbacuje vezu terorizma i nasilja koja je nužna, C. A. J. Coady u svojoj definiciji terorizma iznosi suprotno²¹ "Terorizam je vrsta nasilja koja, često zastrašuje, ali je to po njemu tek uvid u sociologiju terorizma koji ne treba uključivati u definiranju te pojavu. Veza između terorizma i straha je kontrigentne prirode".

Svako političko nasilje izaziva izvjesnu dozu straha. Sa ovim bi se morali složiti, ali svakako je da postoji razlika između one vrste nasilja koju bi smo nazvali terorističkom i drugih tipova nasilja, gdje izazivanje straha predstavlja manje važan cilj ili uopće nije cilj, nego popratna posljedica. U terorizmu, izazivanje straha i prisila putem zastrašivanja je središnji cilj.

Prema definiranju T. P. Thorntona²² terorizam ima za cilj da dezorijentira javnost i destabilizuje razne društvene i političke ustanove pa i društveni život uopće.

Kada je u pitanju moralnost terorizma, mislimo da je terorizam moralno nedopustiv za razliku od nekih teoretičara koji tvrde da je terorizam suštinski amoralan. O tome Paul Wilkinson piše: "Ono čime se terorizam bitno razlikuje od drugih oblika organiziranog nasilja nije naprosto njegova surovost, nego amoralnost i antinomizam. Teroristi ispoljavaju ravnodušnost prema apostojećim moralnim kodeksima, ili pak tvrde da su razriješeni svih moralnih obveza. Politički terorizam, ako se primjenjuje

¹⁷ C. A. J. Coady: *The Morality of Terrorism*, Philosophi, vol. 60. 1985., p. 52.

¹⁸ Jenny Teichman: *Pacifism and the Just War*, Blackwell, Oxford, 1986. godina

¹⁹ Isto.

²⁰ Carl Wellman: *On Terrorism Itself*, *The Journal of Value Inquiry*, vol. 13, 1979.

²¹ C. A. J. Coady: *The Morality of Terrorism*, *Philosophy*, vol. 60, 1985., p. 53.

²² T. P. Thornton: *Terror as a Weapon of Political Agitation* u H. Eckstein (ed.), *Internal War*, The Free Press, New York 1964.

svjesno i promišljeno, implicitno je spreman da sve moralne i ljudske obzire žrtvuje zavalju nekog političkog cilja”.²³

Vice-president`s Task Force 1986. godine definira: “Terorizam je nezakonita primjena nasilja ili prijetnja nasiljem, protiv osoba ili stvari za promicanje političkih ili socijalnih ciljeva. On je obično usmjeren na zastrašivanje ili prisiljavanje vlada, osoba ili skupina na promjenu ponašanja ili politike.”

Terorizam prema definiranju njemačkog kriminologa Günthera Kaisera, je planska politički motivirana upotreba kriminalnog nasilja. Spomenuti kriminolog o terorizmu dalje kaže da može biti upravljen protiv države, protiv članova vodećih društvenih grupa ili proizvoljnih građana, ali može uslijediti kao državni terorizam od strane države ili vojske. Nasilne akcije se poduzimaju sistematski i, bilo to sporadično ili kontinuirano, uopće u jednom dužem vremenskom razdoblju. One treba da načinom izvođenja, izborom žrtve ili veličinom štete da pobude veliku pažnju. One stalno imaju za cilj da zbog političkih ciljeva prestraše stanovništvo. Ako teror države ili vojske hoće da stabilizira politički sistem, tako terorizam usmjeren protiv države hoće da potrese red i mir koji vlada, da bi mobilizirali stanovništvo za prevrat. Međutim, važeće pravo im odriče privilegiranje a da se ne govori o priznavanju. Inače, može se napraviti razlika između nasilnih djela koja političke događaje koriste kao dobrodošao povod, da nasilno isprazne svoju agresiju i frustracije i preovladavajućeg broja onih koji se u nizu eskalirajućih sukoba povedu za nasilnim djelima.²⁴

IV

UMJESTO ZAKLJUČKA- POKUŠAJ DEFINIRANJA POJMA TERORIZMA

Terorizam danas postao je svjetski problem koji nema granica, budući da zahvata sve države i narode. Suvremeni terorizam i pojava novih oblika kao elektronički, informacijsko-informatički, tehnoterorizam, high-terorizam, ekološki-protutehnoški i prijetnja nuklearnim terorizmom, u ogledu izvršenja terorističkih akcija i u pogledu posljedica, mogu imati nesagledivih posljedica naročito po stradanja i život ljudi.

Borba protiv terorizma na međunarodnom planu zahtjeva zajedničko i usklađeno djelovanje svih država, otklanjanje uzroka koji dovode do

---

²³ Paul Wilkinson: Political Terrorism, Macmillan London, 1974, pp 16-17.

²⁴ Günther Kaiser: Kriminologie 10. Auflage C.F.;Müller Verlag, Heidelberg, 1997

terorizma, zajedničko suprotstavljanje terorističkim akcijama i terorističkim organizacijama, skupinama.

Država kao legalna politička institucija suprotstavljena je terorizmu a država i terorističke organizacije su u međusobnom sukobljavanju jer država, njene institucije, objekti i ljudi su mete terorista. Zato država na svim razinama mora otkloniti uzroke koji su doveli do terorizma te se mjerama i postupcima suprotstavljati terorizmu i terorističkim organizacijama i skupinama, ali suprotstavljanja moraju biti takva da ne dovedu do ratnih sukoba. Kako je svaki pojedinac u državi meta terorista to mora posjedovati određenu razinu samozaštite te se znati zaštititi i odbraniti od terorista. Tu aktivnu ulogu mora imati država koja preko institucija i sredstava javnog informiranja, mora informirati građane o mjerama samozaštite od terorizma.

Problem suprotstavljanja terorizmu leži i u činjenici različitog pristupa terorizmu i njegovog definiranja te nepostojanja jedinstvene definicije terorizma.

Kompleksnijim pristupom terorizmu mogla bi se dati sljedeća definicija:

Terorizam je sistematska, tajno organizirana, planirana, pripremana i provedena sustavna nasilna djelatnost (sila i nasilje) koju provode organizacije, skupine, protiv osoba ili imovine kako bi se nanijela šteta osobi ili na imovini sa ciljem zastrašivanja, nasilnog ostvarivanja vlastitih političkih, društvenih ili drugih ciljeva.